

УДК 72.03

С. А. Чубенко,

Бакалавр, студентка 5 курсу, факультету дизайну та ландшафтного мистецтва Інститут реклами. м. Київ

КОНСТРУКТИВІЗМ ЯК ПЕРШИЙ СТИЛЬ ВІТЧИЗНЯНОГО ДИЗАЙНУ. КОНСТРУКТИВІЗМ В СУЧАСНОСТІ

Анотація: в статті висвітлюється історія виникнення першого стилю радянського дизайну – "конструктивізм" та його актуальність на початку ХХІ століття. Прикладом радянської архітектури у стилі функціоналізму з елементами конструктивізму є Київський Палац дітей та юнацтва.

Ключові слова: конструкція, конструктивізм, архітектура радянських часів, київський Палац дітей та юнацтва.

Конструктивізм (від лат. *constructio* – побудова та лат. *constructivisme* – конструкція), почав зароджуватись у другій половині ХІХ століття, як концепція виник у 1913 р. (контррельєфи Татліна), а як стиль сформувався у Радянській Росії у 1920 р.. Охоплював різні сфери мистецтва, архітектури та дизайну. Показній розкоші буржуазного побуту конструктивісти протиставляли простоту і підкреслений утилітаризм нових наочних форм, в чому бачили уособлення демократичності і нових стосунків між людьми.

Виразниками ідеї заперечення архітектури еkleктики та модерну стали конструктивісти, функціоналісти та представники інших нових течій (зокрема, Ле Корбюзьє – один з перших французьких дизайнерів, основоположник функціоналізму; створив концепцію неопластицизму). Головною ідеєю конструктивізму був пошук образного початку. Від зображення до конструкції, від конструкції до виробництва – це програма конструктивістів. Максимум економії та доцільності по відношенню до матеріалу, об'єму, форми, конструкції. Дизайнери-конструктивісти вважали, що всі частини створюваного об'єкту, як то будівля, інтер'єр або інший вид дизайну, мають знаходитись у суворій єдності, в якій немає випадкових, емоційно-спонтанних та непродуманих елементів. Як в чітко працюючому механізмі не повинно бути зайвих або відсутніх деталей, так і в гарному дизайні необхідна доцільна виправданість кожної частини композиції.

Епоха зародження конструктивізму характерна також бурхливим розвитком науки, промисловості та техніки, в т. ч. і в будівництві. З'явилися профільований метал та залізобетон. Це не могло не мати свого впливу на архітектуру. Ідеологи конструктивізму стали також носіями ідей єдності

архітектури та інженерії, що стало їх другою прогресивною тенденцією. Серед інших формотворчих установок за своєю значимістю виділяється повне заперечення архітектурного декору. Заміною декору виступає різноманітна об'ємна пластика на основі прямокутної системи координат. Принципові об'ємно-планувальні форми, використані у трьох основних типах композиції – компактному, блокованому та павільйонному.

Треба відмітити, що на Заході захоплення конструктивізмом поступово зникає. Звільнений від «скверни прикрас», конструктивізм у чистому вигляді, що зводить композицію до вишуканої чіткості схеми, виявився нежиттєздатним. Конструктивізм, аскетичний та безкомпромісний, був цілком неможливий у Європі з її віковими архітектурними нашаруваннями. Тож у 1925 р. конструктивізм капітулював. Але якщо Америка та Європа заспокоїлись щодо конструктивізму, то у Росії він несподівано отримав визнання. Конструктивісти – брати Весніни, Мойсей Гінзбург, Іван Леонідов, Ель Лисицький, Костянтин Мельников, Володимир Татлін та ін. – визнавали чисту форму, «без баласту зображувальності». Саме в рішучій композиції великих форм, створенні ефектних просторових структур міг втілитися революційний пафос та дух заперечення минулого, характерний для періоду радянського конструктивізму.

Конструктивісти прийшли до висновку, що при створенні будь-якого архітектурного об'єкту, в т. ч. інтер'єру, необхідна безпосередня участь одного універсального спеціаліста. Для підготовки універсальних професіоналів знадобились спеціальні учбові заклади. Перший вітчизняний вуз для підготовки дизайнерів – ВХУТЕМАС (*Высшие художественно-технические мастерские* – рос.) був створений у 1920 р. саме групою конструктивістів. На базі ВХУТЕМАСа з'явилося перше в Росії відділення інтер'єру. **Конструктивізм – перший стиль молодого вітчизняного дизайну.** У 1930 р. ВХУТЕМАС за вказівкою Сталіна був розформований. Це негативно позначилося на розвитку вітчизняного дизайну. Конструктивізм як стиль, офіційно був заборонений. На зміну йому прийшов «сталінський ампір», з його важко-химерними традиційними формами. Основний принцип сталінського ампіру – зовнішнє прикрашання форми об'єкта. Конструкція не читається, видно тільки ордерний декор, що знаходиться ззовні основних форм та стилізований під античність. Він не був несучою конструкцією, а слугував лише декорацією. Принцип конструктивізму був іншим – підкреслити виразність самої конструкції, а не декору. Не приховувати конструктивні недоліки під декораціями, а показати красу оголених конструкцій. Найголовніші ідеї та принципи конструктивізму висловилися в головному програмному проекті нового стилю конструктивізм – Башта Татліна (мал.1). Конструкція Башти Татліна концентрувала яскравий

образ, який, в свою чергу, впливав на форму будівлі, її просторовість, і в кінці кінців, на його функцію. Конструкція, що впливає на всі інші складові, і є головною ідеєю конструктивізму.

Мал.1. Башта Татліна. 1920 рік.

Конструктивізм в інтер'єрі. Конструктивізм в інтер'єрі виник як своєрідна відповідь та альтернатива модерну. Лаконічність конструктивізму і його підкреслена простота, чіткість, продуманість, ясність, повна відсутність «прикрас» – стиль конструктивізм з'явився абсолютно новим, свіжим напрямком, що повністю руйнує старі уявлення про дизайн інтер'єру. Насправді, конструктивізм далеко не так простий, як здається. Все дуже ретельно продумано, і кожна деталь знаходиться на своєму місці. На створення всієї цієї простоти витрачено багато зусиль. Відмінною рисою конструктивізму в інтер'єрі є функціональні рішення і чітке слідування їх вимогам, компактні обсяги з чітко виявленим каркасом і технічна ясність побудови архітектурної форми. Вивірені пропорції, застосування залізобетону, цегли, скла, відсутність ліпного декору. У приміщенні поділ на зони здійснюється абстрактним чином, найчастіше за рахунок легких пересувних перегородок, ніяких коридорів, замкнутих просторів - все чітко, функціонально і нічого зайвого – ось принципи конструктивізму-функціоналізму. Характерною особливістю стилю конструктивізм стала раціональність у розподілі простору, у виборі матеріалів, в колірному рішенні, у формі меблів, освітлення.

Продумані і функціональні рішення, дуже компактні обсяги з яскраво виявленим каркасом – ось що обумовлює стиль **сучасний конструктивізм**. Останнім часом на меблевих виставках і в дизайнерських колекціях предмети в стилі конструктивізм все більш популярні. Втомившись від надмірного захоплення дизайнерів декоруванням, споживачі знову звернули свої погляди в

бік конструктивізму. Насамперед, це стосується впровадження стилю конструктивізм в інтер'єри громадських будівель та офісних меблів. Конструктивізм в оновленому вигляді використовує високі технології, техніку і атмосферу футуристичних мегаполісів. Крім того, стиль конструктивізм дав початок багатьом течіям в дизайнерському мистецтві - індустріальному стилю, стилю хай-тек, техно і багатьом іншим. У раціональності і функціональності простого інтер'єру, яку втілює стиль конструктивізм, теж є своя естетика, потрібно лише розглянути її. Сучасні інтер'єри, що трансформуються, будинки-машини, що оздоблені новітньою технікою, «вивернуті назовні» технічні комунікації хай-тека та ідея зруйнованої архітектури деконструктивізму вже давно були втілені Татліним в його Башті.

В наш час, серед кращих споруд для дітей, побудованих у радянський та пострадянський періоди, в країні вирізняються два палаци дітей та молоді: київський палац та дніпропетровський, який було відкрито в 1990 році.

Київський Палац дітей та юнацтва. Сучасна трьохповерхова будівля Головного корпусу збудована у 1962-1965 роках на місці зруйнованого за тридцять років до цього Микільського військового собору і прилеглих до нього будівель. Палацу побудований на схилі Дніпра біля Парку Вічної Слави за проектом архітекторів А. М. Мілецького та Е. А. Більського. Палац по своїй архітектурі був новаторським словом у забудові міста. Прямокутні форми, незвичне оздоблення фасадів та приміщень, багато скла та, рідкісні на той час, алюмінієві палітурки поверхів – все це справляло враження чогось нового, незвичайного. В оздобленні Палацу буди використані фінські пластикові проступи сходів, німецьке килимове покриття підлоги «трімосо» та багато інших нових для того часу матеріалів. Інтер'єри холів та вестибюлів оздоблені мозаїкою та майоліковими композиціями, чеканкою. В оформленні інтер'єрів приймали участь скульптор В. Бородай, художники В. Мельниченко та А. Рибачук.

Стильова характеристика будівлі київського палацу виявляє її приналежність до функціоналізму із елементами конструктивізму. Будівлі у функціоналістсько-конструктивістському стилі завжди створювалися по одному плану - хол або під'їзд і безліч невеликих приміщень, кожне зі своєю функцією. Так будувалися будинки, адміністративні будівлі, лікарні, школи та інші споруди. Палац не є виключенням.

На початку XXI ст. головний дитячий палац країни втратив актуальність своїх екстер'єрів та інтер'єрів та потребує серйозного оновлення або навіть добудування, а також новітнього підходу в інтер'єрних кольорах, зберігаючи та враховуючи стильовий напрямок будівлі – конструктивізм.

Що можна запропонувати для осучаснення та оновлення будівлі палацу? Насамперед, це додати акценти за допомогою яскравих фарб, наприклад, жовтої, синьої, червоної, чорної, білої (неопластицизм). Звернути увагу на матеріали внутрішнього оздоблення інтер'єрів, що не відповідають стилю конструктивізм, та, за можливістю, замінити їх сучасними. Зберегти раритетні авторські мозаїки та додати нових, знову ж таки, не відступаючи від стилю. Освітлення може бути в стилі хай-тек. Одати сріблястих металевих поверхонь (стиль «хай-тек»), підібрати більш відповідні конструктивістському стилю вазони для величезних рослин – як своєрідної «візитної картки» плацу.

Що стосується фасадів будівлі – вони можуть бути більш яскравими, наприклад, за рахунок кольорових вітражних вікон. Перед головним фасадом палацу знаходиться досить великий басейн, який можна обіграти у стилі «хай-тек».

В архітектурі, пов'язаній з дитячою аудиторією, мабуть, більш, ніж де-небудь в іншій, допускаються відомі прийоми, наприклад, застосування форм, які збуджують різні асоціації, нагадують про які-небудь явища; використання вражень несподіваності, можливо навіть таємничості, іноді казковості – у співставленні розмірів, пропорцій, ефектів освітлення ті ін.

Витриманий в цьому стилі інтер'єр і обстановка надзвичайно прості. Разом з тим, конструктивізм в інтер'єрі цілком здатний підносити сюрпризи. Вдале поєднання яскравих, життєрадісних відтінків, несподівана асиметрія, ефектне і незвичайне підсвічування дозволяють добиватися дуже гарних результатів. Тому дизайн інтер'єру стилю конструктивізм актуальний і на початку XXI сторіччя. Як показує час, формотворчий потенціал архітектури конструктивізма-функціоналізма не був вичерпаний до того моменту, коли у 1956 році Ле Корбюзьє та К. ван Естерен запропонували розпустити Організацію конгресів функціоналістів CIAM. Простота, функціональна, конструктивна та технологічна чесність «сучасної архітектури», її початкова орієнтація на індустріальне виробництво та масового споживача забезпечили їй тривале «продовження» в західній та пострадянській архітектурній практиці.

Список літератури

1. Архитектура жилых зданий / Международная акад. стр-ва, арх. и дизайна, изд-во «Стройиздат. -М.: Изд-во «Стройиздат», 2005. - №7. - С. 11-12.
2. Чернявский С. Конструкции и конструкторизм [Текст] / С.Чернявський // Строительство и архитектура / Орган Государственного комитета Совета Министров УССР по делам строительства и архитектуры и Союза архитекторов Украины. -1960. -№4. -С. 25-27.
3. Москвин-Тарханов М.И. Архитектура жилых зданий. -2005. -№7. –С.11-12.

4. Казусь И. Брянск: от конструктивизма к советской неоклассике / И. Казусь // Проект Россия. – М.: Изд-во «А-Фонд», 2003. – №28. – С.74-88.
5. Ф.А. Ро // Меанизация строительства. – М.: Издательство «Ладья», 2003. - №6. – С.22-23.
6. Праздник конструктивизма [Текст] // Красивые дома. – М.: ЗАО Издательский Дом «Красивые дома пресс», 2009. -№6. –С.57-64.
7. Субботин В. «Мегаспорт»: дворе спорта в духе русского конструктивизма [Текст] / В.Субботин // Проектные и изыскательные работы в строительстве: «Интеллектуальные проекты высотных зданий» / Гильдия издателей периодической печати. –М.: Панорама, 2011. -№5. –С. 9-13.
8. Заварихин С.П. Формотворческая база архитектуры конструктивизма-функционализма [Текст] / С.П. Заварихин, А.А. Григорьев // Вестник гражданских инженеров: научн.-техн. журн. / СПбГАСУ, 2010. -№4. –С.11-16.
9. <http://artdeco2011.ru/?p=1391>
10. <http://artdeco2011.ru/?p=1080>
11. <http://artdeco2011.ru/?p=1416>
12. <http://vseslova.com.ua/word>

Аннотация

Статья освещает историю возникновения первого стиля советского дизайна – "конструктивизм", его актуальность в начале двадцать первого столетия. В качестве примера советской архитектуры в стиле функционализма с элементами конструктивизма рассматривается Киевский Дворец детей и юношества.

Ключевые слова: конструкция, конструктивизм, советская архитектура, киевский Дворец детского и юношеского творчества.

Abstract

In the article talk about first style of Soviet design – "constructivism" and talk about actually this style in twenty one age. In example of Soviet architecture is Kiev Palace of Children and Youth Creativity.

Key words: construction, constructivism, Soviet architecture, Kiev Palace of Children and Youth Creativity.